

Drepturile fundamentale ale persoanelor cu dizabilități intelectuale și ale persoanelor cu probleme de sănătate mentală

Articolul 21 și, respectiv, articolul 26, incluse în capitolul referitor la egalitate din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, interzic discriminarea bazată pe motivul existenței unei dizabilități și recunosc și respectă dreptul la integrare al persoanelor cu dizabilități.

În Uniunea Europeană trăiesc aproximativ 80 de milioane de persoane cu dizabilități (Strategia pentru persoanele cu dizabilități a Comisiei Europene pe perioada 2010-2020)

Context politic

Potrivit Convenției Organizației Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități (UN CRPD), persoanele cu dizabilități „sunt acele persoane care au incapacități fizice, mentale, intelectuale sau senzoriale pe termen lung, care, în interacțiune cu diferite obstacole, pot împiedica participarea lor deplină și efectivă la viața socială, în condiții de egalitate cu ceilalți”.

Primul proiect al FRA privind persoanele cu dizabilități

Primul proiect al Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (FRA) privind persoanele cu dizabilități este realizat în spiritul CRPD. Proiectul are ca scop evaluarea din perspectiva drepturilor fundamentale a situației unora dintre cele mai vulnerabile grupuri de persoane cu dizabilități, și anume persoanele cu probleme de sănătate mentală și cele cu dizabilități intelectuale.

- **Persoanele cu dizabilități intelectuale** sunt uneori descrise ca „persoane cu deficiențe mentale” sau se spune despre acestea că au „dificultăți de învățare”. Acești termeni fac referire la efectele afecțiunilor permanente care sunt caracterizate de o capacitate intelectuală mult scăzută, având ca rezultat limitări ale funcției intelectuale.
- **Problemele de sănătate mentală** pot afecta gândurile, organismul, sentimentele și comportamentul unei persoane. Aceste probleme pot fi grave și pot influența serios viața unei persoane. Problemele de sănătate mentală includ depresia, tulburarea bipolară, tulburarea de hiperactivitate cu deficit de atenție, tulburările de anxietate și tulburările de alimentație.

Aspecte principale

Stigmatizarea și excluderea socială

Persoanele cu dizabilități intelectuale și persoanele cu probleme de sănătate mentală (denumite în continuare „persoane cu dizabilități”) sunt de obicei tratate în mod similar de societate. Acestea se confruntă cu stigmatizarea și excluderea socială. Timp de secole, societatea a respins aceste persoane și, chiar și în prezent, se estimează că peste un milion de adulți și copii cu dizabilități sunt instituționalizați în Uniunea Europeană. La fel cum, în unele cazuri, le este refuzat dreptul de a alege unde și cum să trăiască, acestor persoane li se pot refuza drepturi fundamentale de care beneficiază alți cetățeni ai UE, cum ar fi dreptul de vot.

Din aceste motive, FRA a ales să analizeze situația acestor două grupuri de persoane din perspectiva drepturilor fundamentale.

„Chiar dacă nu pot vorbi, nu înseamnă că nu am nimic de spus”

(Persoană cu dizabilitate intelectuală interviuată în cadrul unui studiu al FRA)

Persoane cu drepturi, nu obiect al activităților caritabile

UN CRPD reprezintă o modificare a paradigmei în ceea ce privește modul în care este conceptualizat dizabilitatea: persoanele cu dizabilități nu mai sunt considerate incapabile de a avea un rol activ în societate. De asemenea, ele nu mai sunt considerate a avea nevoie de „reparare” pentru a se putea integra. În schimb, capacitatea acestora este recunoscută și se pune accent pe nevoia societății de a se adapta pentru a facilita participarea deplină a acestor persoane.

Unul din patru adulți europeni este afectat de probleme de sănătate mentală (Comisia Europeană, 2008)

UN CRPD a fost scrisă împreună cu și de către persoane cu dizabilități, în conformitate cu sloganul mișcării persoanelor cu dizabilități „Nimic despre noi fără noi”.

Această filozofie a emancipării ghidează activitatea FRA în ceea ce privește persoanele cu dizabilități.

Vocea persoanelor cu dizabilități

Prin recunoașterea și evidențierea aptitudinilor și capacităților persoanelor cu dizabilități, proiectul FRA privind persoanele cu dizabilități vizează colectarea opiniilor acestor persoane cu privire la aspecte esențiale ale vieții lor. Datele sunt colectate prin intermediul unor interviuri aprofundate și în cadrul unor grupuri de interes, asigurându-se participarea activă a cercetătorilor în domeniul utilizatorilor și a autoreprezentanților persoanelor cu dizabilități.

Drepturile de a alege cum și unde să trăiască, de a fi tratați în mod egal și de a lua decizii care au consecințe juridice

Cercetarea FRA va viza domenii care au fost identificate împreună cu persoanele cu dizabilități, partenerii de cercetare și factorii de decizie ca fiind deosebit de importante.

Domeniile de interes includ:

- › **accesul la justiție** (articolul 13 din UN CRPD);
- › **accesibilitatea** (articolul 9 din UN CRPD);
- › **viața independentă** (articolul 19 UN CRPD);
- › **tratamentul involuntar și instituționalizarea involuntară** (articolele 14 și 15 din UN CRPD);
- › **capacitatea juridică** (articolul 12 din UN CRPD);
- › **participarea politică** (articolul 29 din UN CRPD).

FRA va publica un ghid privind modalitatea în care se va desfășura cercetarea favorabilă incluziunii în 2012.

Legislația

Cercetarea FRA va analiza dispozițiile legale din cele 27 de state membre ale UE în domeniile de interes prezentate mai sus. Se va face referire la standardele relevante europene și ale ONU, precum și la legislația UE. Va fi comparată situația în diferitele state membre ale UE.

Viața

Cercetarea va analiza, de asemenea, modul în care drepturile persoanelor cu dizabilități sunt respectate în practică în fiecare dintre cele 27 de state membre.

În plus, la începutul anului 2011 se vor desfășura activități pe teren în nouă state membre: Bulgaria, Franța, Germania, Grecia, Ungaria, Letonia, România, Suedia și Regatul Unit. Grupurile de interes vor reuni persoane cu dizabilități și actori care au un puternic impact asupra vieții acestora, precum îngrijitorii și asistenții personali.

Rezultatele cercetării vor fi publicate în cursul anilor 2011 și 2012.

Recomandări bazate pe dovezi

Rezultatele cercetării vor contribui la elaborarea politicilor atât în cadrul instituțiilor UE, precum Comisia Europeană și Parlamentul European, cât și la nivel național. Rezultatele vor oferi asistență multor actori implicați în asigurarea punerii în aplicare a UN CRPD.

Astfel, legislația, politica și punerea efectivă în aplicare a UN CRPD vor fi ghidate de dovezile obținute pe teren, iar vocea persoanelor cu dizabilități se va face auzită în plin proces decizional.

Persoanele cu dizabilități sunt în centrul proiectului, însă numeroși alți actori vor contribui la conturarea, realizarea și evaluarea acestuia.

Informații suplimentare

Pentru a obține o copie a prezentei fișe informative în format Easy Read, vă rugăm să contactați disability@fra.europa.eu

O prezentare generală a activităților FRA în ceea ce privește persoanele cu dizabilități este disponibilă online la:

fra.europa.eu/fraWebsite/disability/disability_en.htm